

Mons. ThDr. Ján Pöstényi (* 27. júla 1891, Kuklov – † 26. októbra 1980, Trnava) začal študovať na gymnáziu v Skalici, neskôr pokračoval v gymnaziálnych štúdiách v Trnave. Za údajnú panslavistickú činnosť a protimaďarské zmýšľanie ho v r. 1907 vylúčili z gymnázia a neodporučili prijať na nijaké gymnázium v Uhorsku. O afére písala slovenská, česká, ruská, srbská aj poľská tlač. Po pokusoch pokračovať v štúdiách v Novom Sade, Prahe a Nagykovári mohol dokončiť školu v maďarskom Kecskeméte.

Teologické štúdiá absolvoval v Nitre. Kňazskú vysviacku prijal 28. februára 1915. Ako kaplán pôsobil v r. 1915 v Dubnici nad Váhom, v rokoch 1915-1919 v Kysuckom Novom Meste a v r. 1919 v Žiline. Usporadúval slovenské divadelné predstavenia a prispieval do slovenskej tlače. Pre slovenské presvedčenie mal ťažkosti s maďarskou cirkevnou vrchnosťou. Počas štátneho prevratu koncom októbra 1918 založil a viedol slovenský národný výbor v Kysuckom Novom Meste a postavil sa za vytvorenie československého štátu. Za vpádu maďarských bolševikov r. 1919 zorganizoval na Kysuciach 500 vojenských dobrovoľníkov.

V roku 1921 ho vymenovali za pápežského komorníka. Zlom v jeho živote znamenalo menovanie za správcu Spolku sv. Vojtecha (SSV) 4. novembra 1920. Túto funkciu zastával až do r. 1957. Podarilo sa mu zreorganizovať Spolok, získal preň široké ľudové vrstvy aj Slovákov zo zahraničia, vybudoval archív, tlačiareň, kníhkupectvo, múzeum F. R. Osvalda a knižnicu, ktorá v r. 1945 mala 60 000 zväzkov. Z jeho iniciatívy dostal Spolok novú budovu. V r. 1926 a 1937 bol členom delegácie Spolku k Slovákom do USA. Zaslúžil sa o šírenie slovenskej náboženskej literatúry medzi Slovákami v Maďarsku, Juhoslávii a Rumunsku.

V rokoch 1922-1923 bol riaditeľom dievčenskej ľudovej a meštianskej školy v Trenčíne.

Angažoval sa aj politicky. V r. 1918 patril k zakladajúcim členom Slovenskej ľudovej strany. Presadzoval myšlienku autonómie Slovenska. Dňa 29. decembra 1928 sa stal členom Slovenského krajinského zastupiteľstva a ako zdravotný referent aj členom Krajinského

výboru, kde zastupoval Hlinkovú slovenskú ľudovú stranu. Bol spoluorganizátorom významných kultúrnych podujatí - Pribinových slávností v Nitre r. 1933 a osláv 300. výročia založenia Trnavskej univerzity r. 1935. V r. 1938 dostal titul pápežského preláta. Po vyhlásení Slovenskej republiky r. 1939 ho vymenovali za odborníka Slovenského snemu. Od 1. augusta 1940 do 31. júla 1943 z titulu funkcie správcu SSV bol členom Štátnej rady. Odmietal ale diskrimináciu Židov. Pomohol niekoľkým židovským lekárom. Na zasadnutí Štátnej rady 26. marca 1942 predniesol návrh J. Balku proti deportáciám Židov, s ktorým sa stotožňoval. V r. 1944 úspešne intervenoval za prepustenie 26 občanov Trnavy väznených v Ilave.

Po obnovení ČSR 6.6.1945 ho Povereníctvo školstva dočasne zbavilo správcovstva SSV, 13. júla 1945 bol zaistený a umiestnený do vyšetrovacej väzby. Po intervenciách katolíckych biskupov Predsedníctvo Slovenskej národnej rady rozhodlo o jeho prepustení. Prepustili ho 1. októbra 1945, no v ďalších rokoch žil pod hrozbou procesu.

Po prevzatí moci komunistami r. 1948 sa do istej miery prispôbil novým podmienkam, vďaka čomu mohol ďalej zastávať funkciu správcu SSV.

V r. 1957 odišiel do dôchodku, no ďalej pôsobil ako poradca v archíve a knižnici SSV. Počas politického uvoľnenia r. 1968 sa opäť vo zvýšenej miere angažoval v Spolku a prispel k jeho oživeniu. V r. 1969 bol členom delegácie, ktorá sa zúčastnila na slávnostiach 1100. výročia úmrtia sv. Konštantína-Cyrila v Ríme.

Redigoval viacero katolíckych periodík. V rokoch 1921-1922 bol zodpovedným redaktorom mesačníka slovenskej kresťanskej mládeže *Mládež*, v rokoch 1920-1923 zodpovedným redaktorom *Tatranského Orla*, v rokoch 1923-1926 zodpovedným redaktorom katolíckeho ľudového mesačníka *Pútnik*, v rokoch 1925-1930 hlavným redaktorom mesačníka *Katolícke kázne*, v rokoch 1934-1944 patril do redakčnej rady mládežníckeho časopisu *Plameň*, v rokoch 1937-1940 redigoval mesačník *Kultúra*.

Okrem toho mu vychádzali články v časopisoch *Kráľovná svätého Ruženca*, *Posol Božského Srdca Ježišovho*, *Svätá rodina*, *Katolícke kázne*, *Slovák*, *Svoradov*, *Nová práca*. Jeho tvorbu možno rozdeliť na štyri okruhy:

1. Historické práce; zamerail sa v nich najmä na jednotlivé osobnosti cirkevných dejín, regionálne dejiny Trnavy a dejiny Spolku sv. Vojtecha. Patria sem diela: *Pamätná kniha vysviacky slovenských biskupov* (Trnava 1921), *Účasť SSV na národnom živote Slovenskom* (*Kultúra*, r. 2, 1927), *Slováci a sv. Václav* (Trnava 1929), *Dejiny SSV* (Trnava 1930), *Alexander Rudnay* (*Kultúra*, r. 3, 1931, č. 9), *Palkovičova pozostalosť* (*Kultúra*, r. 3, 1931, č. 1-4), *Tichomír Milkin* (*Kultúra*, r. 3, 1931, č. 12), *Čachtická schôdzka Tatrína* (*Kultúra*, r. 5, 1933, č. 9), *Juraj Papánek, prvý slovenský historik*. In: *Sborník Literárno-vedeckého odboru*

SSV (Trnava 1933, s. 43-58), Katolícke Slovensko (zostavovateľ a spoluautor, Trnava 1933), Ambro Pietor (Slovák, r. 17, 1935, č. 184), Tradícia cyrilometodská a unionistická (Slovák, 18. 7. 1936), Z minulosti Trnavy do prevratu 1918 (Trnava 1938), Slovenský národný život v Trnave v rokoch 1488-1820 (Kultúra, r. 15, 1943, č.7-8), Cyrilometodská tradícia na Slovensku. In: Apoštoli Slovienov (Trnava 1963).

2. Modlitebné knižky a náboženské príručky: Ako správca SSV sa zaslúžil o vydanie Svätého písma (Trnava 1926). Bol autorom modlitebných knižiek: Modlitby a spevy pri navštevovaní štyroch bazilik v Ríme (Trnava 1925), Nebeské kvietky (Trnava 1925), Duchovné ruže (Trnava 1931), Ave Maria (Trnava 1932), Ružičky (Trnava 1933), Anjelské hlasy (Trnava 1934), Jednotný katolícky spevník (spoluzostavovateľ, Trnava 1937), Boh, moja spása (Trnava 1938). Bol autorom učebnice Malý katechizmus katolíckeho náboženstva (Bratislava 1969).

3. Aktuálne články písal najmä do Slováka a Kultúry. Napríklad: Na čo sa zabúda (Kultúra, r. 4, 1932, č. 12), Duševné náhľady a naša katolícka tlač (Kultúra, r. 5, 1933, č. 1), Údajná nespokojnosť slovenskej katolíckej inteligencie (Kultúra, r. 12, 1940, č. 1-2).

4. Preklady: dielo B. de Perugia Leukotea (Trnava 1922).

Pramene:

Ercé: Slovenská krv. Bratislava 1942, s. 386-387; Slovenský biografický slovník IV. Martin 1990, s. 528; Nástup, r. 4, 1936, č. 4; Slovák, r. 20, 7. 5. 1938, č. 105; Skyčák, F.: Duchovný význam J.Pöstényiho. Kultúra, r. 13, 1941, č. 7-8; Duchovný pastier, r. 62, 1981, č. 7; Katolícke noviny, r. 106, 21. 7. 1991, č. 29; Vnuk, F.: Dokumenty o postavení katolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1945-1948. Martin 1998, s. 26, 171, 213; Slovenský národný archív Bratislava, fond: Národný súd, J. Pöstényi, Tnľud 66/45.